

ירושלים	18: 32	19: 44
ת"א	18: 47	19: 46
חיפה	18: 39	19: 46
באר שבע	18: 49	19: 46

איילת של צהרון

פרשת "כי-תצא"

פרשת "כי-תצא" כולה מצוות! על פי מניין המצוות של הרמב"ם יש למנות בה שבעים ושתיים מצוות - יותר מבכל פרשה אחרת בתורה והיא מהווה חלק מנאום המצוות המרכזי של משה רבנו. בניגוד לפרשות הקודמות העוסקות בכינון מוסדות לאומיים ובמינוי מנהיגים, פרשת "כי-תצא" עוסקת במצוות המוטלות על הפרט בכמה ממעגלי חייו: דיני אישות ומשפחה, היחסים החברתיים והכלכליים בין אדם לחברו, והרכוש האישי. פרשת השבוע פותחת בפסוק:

"כי-תצא למלחמה, על-איבך; ונתנו ה' אלקיך, בידך--ושבית שביו."
(דברים כ"א, י')

פרשנים בכל הדורות מדגישים שהכוונה אינה רק למלחמה פיזית. וכך מספר ספר "חובת הלבבות": מעשה באדם אחד שראה אנשים הולכים ומריעים בתהלכות ניצחון, שמחים שניצחו במלחמה נגד המדינה הסמוכה. אמר להם: את המלחמה הקטנה ניצחתם, המלחמה הגדולה עדיין לפניכם. אמרו לו האנשים: אבל זו הייתה מלחמה גדולה מאוד, מדוע לומר שהיא מלחמה קטנה? ענה: כל מלחמה בעולם הזה נחשבת קטנה לעומת המלחמה נגד המידות הרעות, נגד היצר, נגד החולשות האנושיות שלנו. זו המלחמה הגדולה של חיינו, והיא מלחמה תמידית, מתוחכמת, בלתי פוסקת, כיצד אנו מדברים, מתנהגים וחושבים.

בכל אדם פועלים ומתפתחים מידי יום ביומו שני כוחות מנוגדים, יצר טוב ויצר רע. אדם אשר אינו חש כי מצוי הוא בעיצומה של המערכה מול יצרו, אות הוא, שהיצר כבר הצליח לנצחו, והוא שבו עתה ברשתו בתנאים מבישים.

בשונה ממלחמה בשדה הקרב המוגבלת בזמן, מלחמת היצר מתארכת ונמשכת כל עוד נשמת האדם באפו. במלחמת היצר, גם אם יבחר האדם בטוב, לעולם לא תסתיים המלחמה. היצר ימשיך לתקוף, וחילולו יסתערו גלים ללא הפסקה.

לשם כך מבטיחה לנו תורתנו הקדושה: רק אם תהיה נחוש להילחם ביצר הרע **"כי-תצא למלחמה"**, תחלץ לפעולה, תצא ללחום בו ותהיה חדור בהכרה שהוא אויב ושונא, ותלחם בו בכל כוחך, מובטח לך שהשם יתברך יהיה בעזרך לנצחו **כי הבא להיטהר מסייעים ביזו ממרום לעמוד בכבוד במערכה וגם לנצח**. ובתחילת הפסוק נרמזים כלי הנשק בעזרתם זוכים אנו לעזר משמיים לנצח את האויב: **"תצא" - נוטריקון: תפילה, צדקה, אור, הוא אור התורה ומצוותיה**.

ואמר **הרבי מקוצק** - במלחמת היצר, שאדם מנהל יום יום בחיים, כל עוד לא יתן ליצר הרע דריסת רגל אצלו, קל יהיה לו להתגבר על מזימותיו ולנצחו. ברם, אם חלילה תאפשר לו לחדור בגבולך, שוב לא תוכל להרחיקו מעליך בנקל, ותהיה זקוק למאמץ רוחני גדול ולרחמי שמים מרובים. ואמר בעל ה"זרע שמשון" רבנו **שמשון חיים** ב"ר נחמן מיכאל נחמני זי"ע (ואתחנן אות זו): יצר הרע נקרא זבוב, והטעם לכך פירש ה"כלי יקר", לפי שיש לו לזבוב פה חלוש ואין לו כח לנקוב בבשר ואינו נכנס בו אלא אם כן ימצא שם איזה נקב קטן ואז נכנס בתוכו ומרחיבו ומתליע כל הבשר, - כך יצר הרע אינו נכנס באדם שלם שלא עבר עבירה מימיו. וזהו שאמרו (אבות ד, ב) "עבירה עבירה". את החטא הראשון עושה האדם בפשיעה, שהרי ליצר הרע עדיין אין לו כח ורשות להסיתו, והיה יכול לשמור את עצמו אם היה רוצה, וכיוון לא שמר עצמו נקרא תחילתו בפשיעה, ואף אם אחר כך יהיה אנוס מחמת יצר הרע, מכל מקום הדין הוא: תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב.

"כי-יהיה לאיש, בן סורר ומורה--איננו שמע, בקול אביו ובקול אמו; וישרו אותו, ולא ישמע אליהם." (כ"א, י"ח)

ומבאר רש"י: "בן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרת תורה ימות זכאי ואל ימות חייב." ומקשים, הרי רש"י עצמו מפרש לגבי ישמעאל בבראשית (כ"א, י"ז) "באשר הוא-שם." - לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נידון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות? ולמה כאן הדבר שונה, שנידון על שם סופו? אלא מיישב רבי **מנחם מנדל מקוצק** זי"ע את הדברים, והוא יסוד גדול

בחינוך! ש"על שם סופו" הכוונה, סוף שם התואר שלו: בן סורר **"ומורה"**. ונידון על ה"מורה", שלא די כי סורר הנהו, אלא גם "מורה" לאחרים ללכת בדרכיו, וגדול המחטיאו יותר מן ההורגו... ולכן עונשו כל כך חמור! כי כל זמן שהוא עצמו רקוב, אפשר עוד לחכות, אבל כשהוא מתחיל להיות "מורה" אחרים, אין זמן לחכות ועונשו צריך להגיע מיד!

"ובערת הרע, מקרבך; וכל-ישראל, ישמעו ויראו." (כ"א, כ"א)

כותב ה"ילקוט האורים" שבפסוק זה טמונה הדרכה נחוצה ביותר לאדם, לאב ולמחנך, הרוצה להשפיע ולחנך אחרים בדרך ה', ותוהה מהי הדרך הנכונה ביותר לעשות זאת:

כלל עתיק יומין הוא (סנהדרין יח). "קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים", כלומר, קודם עליך לתקן בעצמך את הדרוש תיקון, ותהווה בעצמך דוגמא אישית, ורק לאחר מכן תוכל לחנך ולבקר אחרים, וכל זאת כדי שיתקבלו הדברים, ולא תתקבל התגובה הצוננת של "טול קורה מבין עיניך"...

זהו שאומר כאן הפסוק: **"ובערת הרע, מקרבך"**, רק לאחר שתשכיל ותצליח לבער את הרע ולתקן את עצמך תחילה, דע לך, ש"כל-ישראל, ישמעו ויראו", בוודאי ישמעו דברך, ויתקבלו על ליבם.

מסופר, שבאחד מימי חודש אלול בא אל רבי **משה טייטלבוים**, בעל "ישמח משה", רב קהילה שביקש עצה איך יצליח במלאכתו לעורר את בני עדתו לתשובה ולתיקון המעשים ערב הימים הנוראים. אמר לו הרבי: "בפרשת השבוע נאמר: **"ובערת הרע, מקרבך; וכל-ישראל, ישמעו ויראו"**. תחילה עליך לבער כל שמץ רע מקרבך, וכאשר אתה עצמך תהיה נקי מכל חטא ועוון יקויים בך **וכל ישראל ישמעו ויראו** - שומעי לקחך יושפעו מתוכחותיך, יקשיבו לדבריך ויספגו יראת שמים".

"כי תבנה בית חדש, ועשית מעקה לגגך; ולא-תשים דמים בביתך, כי-יפל הגבל ממנו." (כ"ב, ח')

אמר **בעל החתם סופר** זי"ע: רמז מן השמים יש כאן לדרך הנכונה והרצויה בעבודת התשובה של האדם: **"כי תבנה בית חדש"** - אדם העושה תשובה על חטאיו הריהו כבונה בית חדש, נקי מכל רבב. והואיל ומכיר האדם את מגרעותיו וחסרונותיו, עליו לעשות הכל כדי שלא יבוא שוב לידי חטא. על כן, **"ועשית מעקה לגגך"** - יציב לעצמו סייגים, יגדור גדרים ויעשה משמרת למשמרת, וכך יישמר מן החטא.

ה"בן איש חי" זצ"ל **רבי יוסף חיים** מבגדד (נפטר השבוע, י"ג באלול לפני 111 שנה) מוצא בפסוק זה, רמז לדרך הנכונה והרצויה בעבודת התשובה של האדם, ומפרש את הפסוק בדרך המוסר, על אדם החוזר בתשובה ומשתדל להיות איש חדש, וז"ל:

ידוע כי הגוף הוא ביתה של הנשמה, והחזרה בתשובה הרי זה כבניית "בית חדש" לנשמה. ומצווה תורתנו הקדושה: כאשר תשוב בתשובה, ותהפוך את גופך ל"בית חדש", **דע שקודם עליך לקדש את מחשבותיך השוכנות בראשך, "ועשית מעקה לגגך"** - לראשך, עליך להציב גדרים וסייגים שימנעו ממך ליפול בשנית.

ולחזיון דבריו, הוא מצא בפסוק זה רמז מדהים:

"בית" בגימטריא 412. "מעקה גגך" בגימטריא 241. אם תסיר את "מעקה גגך" (241) מן ה"בית" (412), התוצאה היא: 171 - "הנופל". כלומר: אם תסיר את הסייגים ואת הגדרות מראשך - מהבית החדש שבנית - עלול אתה ליפול בשנית להיות "הנופל" ממנו.

"לא-יבא עמוני ומואבי, בקהל ה': גם זור עשירי, לא-יבא להם בקהל ה' עד-עולם. על-דבר אשר לא-קדמו אתכם, בלחם ובמים, בדרך, בצאתכם ממצרים; ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור, מפתור ארם נהרים--לקללך." (כ"ג, ד'-ה')

ויש לשאול: מדוע התורה מדגישה ותולה את הדבר שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' "על-דבר אשר לא-קדמו אתכם, בלחם ובמים"? וכי זה היה כל חטאם? הרי הם ביקשו גם להרוג את ישראל!! כפי שכתוב מיד לאחר מכן **"ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור, מפתור ארם נהרים--לקללך"**?

אמר ר' אליעזר (שיר השירים רבה): התביעה על עמו ומואב היא על **חוסר דרך ארץ!** מנהגו של עולם לקדם במאכל ומשקה את הבאים בן הדרך, בין רעבים ובין שבעים. וספר "דרכי מוסר" כותב, שהתורה מאה ללמדנו שגם רוצחים שפלים התאבדים אומה ולכלותה, לא ירדו בבת אחת לשפל המדרגה, לדיוטא התחוננה של רצח עם. ראשיתו של מעשה נורא זה נעוץ בשורשים קדומים של **העדר דרך ארץ**. אוטם הלב שהתבטא באי-קידום אומה העוברת בגבולה בלחם ומים, הייתה תחילת התדרדרותם מטה עד אשר באו לכלל רציחה.

ומסכם את הדברים **המגיד מדובנא**: הרי לנו יסוד גדול עד מאוד!

תאוות הרצח של האדם היא רק התוצאה של "לא-קדמו אֶתְכֶם, בְּלָחֶם וּבַמִּים". כאשר האדם עובר את חייו בצורה אגואיסטית ואנוכית, ואינו חושב על אחרים, הרי הוא מסוגל להגיע למצבים של רציחה, רח"ל. אם חברו יחסום לו את הדרך ולא יאפשר לו להגיע להנאות האישיות שלו, הוא לא יחשוב פעמיים, ויעשה את הפשע הגדול ביותר. האנוכיות ואהבת העצמיות של האדם היא-היא המביאה אותו לכך שרצה לקחת את חיי חברו. ולכן כאשר התורה מזכירה את הסיבה מדוע לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', היא אינה מדברת על תאוות הרצח שלהם, כיוון שזו רק התוצאה מכך שלא קידמו את עם ישראל בלחם ובמים.

נלמד, שכאשר הלב אטום ואינו ער למצוקת הזולת אפילו בדברים קטנים, האדם נהיה אדיש, רגשותיו קהים, וליבו מוסיף ונאטם למצוקות גדולות יותר, עד שבעיניו הזולת אינו קיים כלל.

בהמשך, מוצאים אנו מקבץ של ציווים לזהירות בדיני ממונות:

"לא-תשיך לאַחֲדֶיךָ, נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֶכֶל: נֶשֶׁךְ, כָּל-דֶּבֶר אֲשֶׁר יֵשֶׁךְ." (כ"ב, כ)
 והנה סיפור מדהים שהתפרסם בבני ברק ערב ר"ה תשנ"ה (פדה נפשי) ואמר עליו חכמים שמצווה לפרסמו ברבים, וכך המעשה: קברן אחד לאחר שעסק בקבורתו של נפטר אחד, כשהגיע לביתו ראה שאבד לו הארנק ובו סכום מאוד גדול של כסף, לאחר מחשבה הבין שהכסף נפל לו בעת שקבר את המת.

פנה הקברן לרבו ושאלו, האם מותר לפתוח את הקבר להוציא את הכסף, כיון שמדובר היה בסכום גדול, התייר הרב לפתוח את הקבר אחר בקשת מחילה מהנפטר לפני שיתחיל המת להתנוון, וכך עשה. כשפתח הקברן את הקבר נבהל מאוד כשראה שם ג' נחשים שמכישים ואוכלים את בשר הנפטר. למרות שכבר ראה אי אלו מחזות זוועה בחייו, אבל כזה דבר נורא ומזעזע לא ראה. מזועזע עד עמקי נשמתו, סגר מיד את הקבר, ובא לרבו לספר לו את המחזה הנורא שראה.

שאל הרב את הקברן מה שם הנפטר, והקברן אמר לו את שמו, אמר לו הרב אני מכיר את האיש והוא היה מלוה בריבית, והוכחתי אותו כמה פעמים, ולא שמע, וזה עונשו, לכן מצוה לפרסם את הסיפור הזה למען ישמעו ויראו. וזה שנענש בנחש שהרי הוציא הכתוב את האיסור בלשון "לא תשיך" (דברים כג, כ) והאיש שמלווה בריבית הוא נושך את אחיו וכנגד זה נענש בעונש של נשיכת נחש, ה' ישמרנו ויצילנו.

וממשיכה תורתנו הקדושה ומצווה: **"לא-תעֲשֶׂק שְׁכִיר" (כ"ד, י"ד), "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ" (ט"ו), "לא תִּטָּה, מִשֵּׁפֶט גֵר יְתוֹם; וְלֹא תִחַבֵּל, בְּגֵד אֶלְמָנָה."** (י"ז). ומיד לאחר מכן מצווה התורה על סדרת מעשי חסד וצדקה: להשאיר לעניים לקט שכחה ופאה. לומר לך, שאין די בכך שנהרס מעוול ונמנעים מעברה, אלא יש להרבות בחסד ובמצוות.

כתוב בזוהר הקדוש, שבכל יום ויום בו יהודי גומל חסד עם רעהו, עומד לו יום זה כאפוסטרופוס בשמים.

ו**כתב השל"ה הקדוש** זי"ע על הפסוק **"חֲסֵד אֶל-כָּל הַיּוֹם"** - ראוי לאדם שלא יעבור עליו יום אחד מימי חייו שלא יעשה בו חסד עם רעהו.

וביותר, כתב הגה"ק רבי יצחק מוואלאזין בשם רבי חיים מוואלאזין, **שעל האדם לדעת שכל ביאתו להאי עלמא אינו כלל וכלל עבור עצמו, אלא עבור שיעזור ויטיב עם אחרים.**

מסופר, שפעם באה אשה ענייה אל הרב **אליהו חיים מייזל מלוז'ז'** זי"ע, ושפכה לפניו את מרי שיחה: בתה עומדת להינשא וכבר נקבע מועד החתונה, בינתיים מת עליה בעלה ואין בידה מאומה לקנות מלבושי הכלה ולהוצאות החתונה.

הרב עמד נבוך ואובד עצות, בידו לא היתה אף פרוטה, את כל משכורתו 300 רובל לחודש שקיבל אתמול מראשי הקהילה בלוז'ז', מסר עוד אתמול ליהודי אחד לנדוניה לבתו, לבו ממש התמוטט מצער על האשה ובכיה, אחרי מספר דקות של שיקול דעת, נכנס רבי אליהו חיים לחדר אחר, הביא משם את פמוטי הכסף של שבת ומסר אותן לאלמנה המסכנה, היא סירבה לקחתן, אבל הרב גזר עליה בתוקף לקחת ולמשכן

אותן בבית העבוט העירוני, להביא אליו את הקבלה, והוא כבר ידאג לפדותן. בכסף שתקבל תקנה את כל הדרוש ותערוך את החתונה למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת.

ברב שבת כשהגיע זמן החלוקה הנרות, חיפשה הרבנית את הפמוטים בכל הבית ולא מצאתן, היא חשדה שנגנבו ואמרה על כך לרב, אולם הוא הרגיע אותה "אל תחשדי בכשרים הפמוטים שלנו מקיימים היום מצוה גדולה של הכנסת כלה". אבל במה אדליק נרות השבת?" שאלה הרבנית, "בתפוחי אדמה" השיב הרב.

כעשרים איש היו מתאספים בכל ליל שבת לסעודה בבית הרב מלוז'ז' ועל השולחן באותה שבת דלקו נרות תקועים בתפוחי אדמה.

במצב השורר בימינו, מי שחושב על השני, ועושה באמת את כל המאמצים על-מנת לסייע לו, ללא שום התערבות של אינטרס אישי, נחשב לכל הדעות כאישיות נדירה.

ידוע, כי יש בכוח אמירת פסוקי תהילים מעלות וסגולות רבות, כדברי השל"ה הקדוש: "אין לנו דבר גדול יותר מספר תהילים, ומי שחשקה נפשו לדבקה בו יתברך ובשבחיו, ידבק עצמו בספר תהילים."

ורבי אלימלך מליזנסק אמר: "מזמורי תהילים הם מפתחות המתאימות לכל היכולות הרחמים: רפואה, ישועה ופרנסה".

ומנחם מנדל שניאורסון (הצמח צדק) הוסיף ואמר: "אילו ידעתם כוחם של פסוקי תהילים ופעולתם בשמי רום, הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהילים שוברים כל המחיצות, ועולים בלי שום הפרעה, ומשתטחים לפני אדון העולמים ופועלים פעולתם בחסד וברחמים".

מספרים כי גם **ה'חווה מלובלין'** היה מרבה לדבר בפני תלמידיו במעלת אמירת פרקי תהילים ששורשה רם ונשגב, אולם הדגיש ה'חווה' לתלמידיו, כי האומר את כל ספר התהילים בכוונה ובמתניות מראשיתו ועד סופו - הרי הוא פועל פעולות גדולות ועצומות בשמים, ומיד הוא מתרומם ומגיע למעלות גדולות ועצומות.

תלמיד אחד שנכח במקום התפלה כל כך מעוצמת מעלת התהילים, לכן, מיד גמר אומר בליבו לקחת למחרת יום חופש מעבודתו ולומר בכוונה ובשמחה עצומה את כל ספר תהילים.

משעת בוקר מוקדמת, הסתגר התלמיד בבית הכנסת כשהוא מעוטר בטלית ותפילין והחל באמירת כל ספר תהילים בכוונות נפלאות ובהשתפכות הלב. כך עשה במשך שעות שלמות. עד שלפתע, מעט לפני שהגיע לסיום, נכנס למקום שמשו של 'החווה מלובלין' ופנה אליו: "ריבנו שלח אותי לבקש ממך לעזוב מיד את כל עיסוקיך, וללכת אל הכפר הסמוך על מנת לעזור ליהודי אחד הזקוק לעזרה".

מיד ציית התלמיד להוראת רבו, סגר את ספר התהילים ועשה את דרכו לעזור לאותו יהודי, אך בכל אופן חרה לו בליבו: מדוע לא זכה להשלים את כל ספר התהילים הקדוש, ובפרט כשייחד לכך יום שלם ולקח חופש מעבודתו, אלא שבתוך ליבו ידע, כי רבו 'החווה' כשמו כן הוא, רואה נסתרות, והייתה לו כוונה בדבר.

מיד כשסיים לעזור לאותו יהודי, עשה את דרכו אל מעונו של רבו 'החווה', ובהגיע תורו שפך את ליבו: "ילמדנו רבנו, מדוע לא נתן לי הרב להשלים את מלאכת הקודש אמירת התהילים הנשגבה, אשר לשמה לקחתי יום חופש והסתגרתי שעות שלימות בבית המדרש?"

חיך ה'חווה' הקדוש והשיב לו: "ידעת בני גם ידעתי ממעשיך באותו יום, ודע לך כי אמירת התהילים שלך עשתה רושם גדול בשמיים.

אך בכוונה שלחתי את השמש להפסיק אותך מעט לפני הסיום, על מנת ללמד אותך לימוד יקר וחשוב מכל, והוא - **כי יותר חשוב מכל אמירת התהילים ברצף ובכוונה - היא העזרה ליהודי ועשיית חסד עמו.** אשר עם כל מעלת התהילים, אין היא משתווה לעשיית חסד ועזרה ליהודי הזקוק לה, שבשמיים גדולה היא לא פחות."

יש הרבה דרכים לתאר יחסים בין יהודי ליהודי אחר. בפרשתנו התורה משתמשת פעם אחר פעם בשתי מילות מפתח: **"אֶחָדֶיךָ וְרֵעֶךָ".** התורה כאילו מתעקשת על המילים האלה. פעם אחר פעם, בנושאים שונים, בהלכות שונות, הוא תמיד נשאר אחיד: "לא תִרְאֶה אֶת שֹׂר אֶחָדֶיךָ... הַשֵּׁב תֵּשִׁיב לְאֶחָדֶיךָ... ולא תִּעֲשֶׂק שְׁכִיר עָנִי וְאֶבְיּוֹן מֵאֶחָדֶיךָ... ואם זה לא אֶחָדֶיךָ, אז זה רֵעֶךָ: **"כִּי תֵבֵא בְּכָרִים רֵעֶךָ... וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף עַל קַמַּת רֵעֶךָ."**

זו לא סתם בחירת מילים, זו אמירה חברתית: האיש הזה מולך שמחפש את מה שאיבד, האיש שזקוק לנדבה, האיש שאתה מעסיק - הוא לא סתם אדם. אתה אולי לא מכיר אותו, לא יודע איך קוראים לו ואולי מעולם לא נפגשתם, אתם לא מאותה עדה או מפלגה, אבל יש ביניכם אחווה, ברית, קשר עמוק. לא משנה מה צועקים הקמפיינים. התורה מזכירה לנו סוד קיומי שמגדיר את כולנו: אחים ורעים.